

HIND 15 SENTI

Õpilasteleht

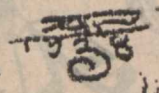
NR. 11/12

12. DETSEMBER 1938

VII AASTAK.

**JÕULUD !
JÕULUD !
JÕULUD !**

Helin Leede, Narva

L.

ÕIGUS

PÕLEB koldes õdus tuli,
Punaviirge maalib lael.
Kõik on vaikne,
Vokivurin ainus heli.
Akna taga eha helkiv pael.

LAULAB vokk laulu vaikset ja hella.
Kurvalt on nõrgutanud memmekse pää
Aastad, mis põiminud hõbedast pärga.
Egas sa nuta,
Mu memmeke hää?

KUULE nüüd, memmeke,
Räägin sull' juttu.
— Palju neid oled sa jutustan'd mull'.
Varsti on jõulud!
Nad tulevad ruttu.
Peagi on käes, memm, kinnitan sull'.

TULEB siis jõulumees, koputab uksele:
Memmele rätik, soe, villane hää. —
Akna taga ehapael kustus.
Naerata, memmeke,
Tõsta nüüd pää!

Lembit Tuur, 12 a., Tartu

TALVINE ÖÖ

Talvine õhtu. Hämardeb juba,
soojaks ja mugavaks muutub me tuba.
Väljas on külm, et taregi paugub,
üksik peni vaid kaugusist haugub.

Tuhanded tähed maalivad kristalle lumele.
Kõik ammu ju vajunud unele.

Istun üksinda väljas... Kõik vaikne, nii vaik'.
Läbi metsa kostab veduri kumisev hõik.

Särab kahvatus valguses terve maailm,
kõigest sest ilust mul joovastub silm.
Säravad tähed... Kõrgusist kumab kuu.
vaatan üles, siis ununeb mulle kõik muu.

Näen ülal, kõrgel säravat tähtevööd.
Oh, kuidas mul meeldivad põhjamaa ööd.
Istun üksinda väljas... Kõik vaikne, nii vaik.
Vaid kaugusist kostab veduri kumisev hõik.

L. Helin Leede, Narva

L.

JÕULURÕÖM

Hõiskaval südamel astus Mall tupp. —
Jõulupuul! Oh kuis nii tore ja suur!
Ingligi ema on paigutand latva,
näe! Sääil on Antsugi sinine kuul.

Pisivell Antsi kompvekki litsib:
„Vaata, Mall! Pläänikuid palju mul.
Tule nüüd luttu, emagi kutsub.
Tead, selle nuku memm kingibki sull'!

Vaata, Mall, minul on uued sokid, —
küll meie vanaema on vilk.
Mall näeb vaid, nukul on kullased lokid,
Suuris silmis nii õnnelik pilk.

„Laulame, lapsed, nüüd Jeesusel' laule,
Jõululaps sündis ju tänasel ööl.“ —
Oi, kuis Mall küll armastab jõule,
suurest rõõmust tal väriseb hää!

ÜKS TAHT GANGES TAEVAST

KUI MAA OLI HUKKUMISE OHUS

Eks ole seda vist igaüks meist hüüdnud või vähemalt kuulnud. Tore on näha, kuidas täht lööb taevatelgil särama, kukub, kukub, kukub... ja siis — oh, kui kahju! — kustub.

Mis see siis oli? — Meteoriiit!

METEORIIDID on hukkuvate maailmakehade tükikesed, on ainsad käegakatsutavad saadikud, mis jutustavad meile maailmalaotusest. Tõsi, suurem osa neist põleb õhus „läbi“, meie juurde jõudmata, kuid on neidki, mis Maani jõuavad. Harva juhtub, et leitakse meteor, mille langemist on nähtud.

Siiski oli juhus 1932. a. novembrikuus endises Ülem-Austrias (Prambachkirchenis), kus nähti meteoriiidi kukkumist põllule, kusjuures päältnägija oli vaid 125 m eemal. Meteoriiit ise kaalus vaid 2 kg 125 grammi, kuid tema valgust oli nähtud sajad kilomeetrid eemal, samuti plahvatust kuuldud 5 km kaugusel. Viimane väide näib küll usutamatuks.

MILLEST KOOSTUVAD METEORIIDID?

Leidub raud- ja kivimeteoriiite. Esimesed koosnevad rauast (kuni 94%), niklist ja kobaldist, kuna viimaste päämiseks aineks on tulekivihapu-magneesium. Arvatavasti on raudmeteoriiidid pärit purunenud ilmakeha sisemusest, kivimeteoriiidid on aga tükikesed ta välimisest kihist.

Suurte meteoriiitide langemine emakesele Maale on siiski väga haruldane nähtus, kuid nad võivad ka olla hädaohtlikud. Aastat 7—8 tagasi tabas langev meteoriiit Biskaia lahes inglise aurikut „TEMPLE MOAT“, kuid aurik pääses siiski vähemate vigastustega. Muidugi pidi meteoriiit olema õige väikene.

Kauemat aega peeti suurimaks 36,5 tonni raskust Ahnighito meteoori, mis asub praegu New-Yorgi loodusteaduslikus muuseumis, kuid hilismad uurimused on selle ümber lükanud.

Oli aasta 1908, kui 30. juunil kell 7 hommikul Euroopa seismograafide* nõelad näitasid suuri võnkumisi. Ent maavärinemisest ei tulnud teateid kusa-giltki. Selle asemel saabub aga üllata-vaid sõnumeid.

Kanski (Siberis) ümbruse elanikud rääkisid, et nad on tundnud korraga suurt kuumust, taeva-laotusele ilmunud tohtu tulekuma ja seejärele kajanud jõudsa plahvatuse põrgumüra.

Vedurijuht peatanud koguni rongi, kuna ta kuulnud hiiglamürinat ning tundnud võimsa õhuline survet. Järgmistel öödel märgati Inglismaal taevast imelist rohelist, kuldset ja purpurset kuma.

See oli aga ka kõik. 19 aastaks jäi sündmus tsiviliseeritud maailmale suureks mõistatuseks. Lahendus tuli alles 1927. aastal: see oli Siberis maandunud taevasaadik — hiigel-meteor, mille avastasid Vene õpetlased. Sündmusko-hal leiti, et puud olid juuritud 20 peni-

* aparaat, mis registreerib maavärinuid.

Järg lk. 4

Eduard Jents, 14 a., K.-Nuia

P.

PÜHA ÖÖ

Sajab lund. Hakkab häarduma. Saanid ja reed sõidavad kellade ja kuljuste kõlinal kiriku poole. Kirikus süüdatakse küünlad. Rinnas tekib imelik püha tunne, kui kiriku-kellad rõõmsalt ning mahedalt helisevad. Õpe-taja jutlustab Jeesuslapsest Betlemmas, kol-mest hommikumaa targast ja imelisest jõulu-tähel. Kui jumalateenistus lõppenud, helisev-d jälle kirikukellad.

Aisakellade kõlinal sõidetakse koju.

Meegi jõuame varsti koju. Ema võtab sä-risevad vorstipannid ahjust, ning hakkame maitsma pühadetoitu. Ema aga ei unusta loo-migi, neile viime paremat pühadetoitu.

Kui sõõdud, süütame jõulukuuse otsas küün-

lad. Meeldiv kuuse lõhn — jõululõhn — val-gub tubades laiali. Nüüd hakkame laulma jõululaule. Vanaisa võtab tähtsa näoga pril-lid ning loeb piiblist päätükki Jeesuslapse sündimisest. Kui vanaisa silmad väsinud, lõ-petab ta lugemise. Nüüd vestleme veel na-tuke aega, kuni unevannas hakkab oma osa nõudma. Kustutame tuled ning magama.

Heidan veel pilgu aknast välja. Väljas laiub pühalik jõuluöö. Lumesadu on lakanud, tähed siravad tumesinises taevas, nagu sära-küünlad. Taevas on peagu pilvitu, vaid üks udune pilverüngas sõuab mööda võlvi. Nüüd ujub ta parajasti eest hõbedasel kuukettal, mis seni seisis pilve taga. Kuu pistab oma hääsüdamliku laia näo pilve tagant välja, heites pilgu üle avara maailma. Ka tema vist tunneb tõsist rõõmu ilusast ja pühalikust jõuluööst.

ÜKS TÄHT LANGEB . . .

koorma ulatuses maast välja, osalt õhusurvest pilbastatud ja paljaks kooritud ning söestunud — hiiglakuumuse mõjul. Näis, nagu oleks säält enneolematu tuline torm üle käinud. Hiiglakraateri ümbrus oli laias ulatuses maha põlenud. Meteoori suurusest saab aimu ehk alles siis, kui tähendame, et kolme kilomeetriselises piirkonnas oli kogu maa täis lehtriauke, nagu oleks säääl lõhkenud granaadid. Meteoori raskus aga arvati olevat 130 tonni (teiste andmete järgi küll palju enam).

Nüüd selgus ka, miks seda kohta nii kaua asjatult otsiti:

KOHT, KUS HIRMUNUD VEDURIJUHT RONGI PEATAS, ON KRAATERIST 700 KILOMEETRI EEMAL.

Tähendab: 1908. a. Kanskis kuulnud põrgumüra tekitas ikka Siberisse langedud taevase külalise lõhkemine, kuna värvilise valguse tekitasid kokkupõrke tagajärjel õhku kerkinud mitmesugused tolmud.

Üldiselt peavad õpetlased suurt Siberi taevakivi Pons-Winnecke sabagatähe tüükiks. See komeet ilmus aastal 1819, siis a. 1858 ja 1908. a. oli ta jälle maakerale väga lähedal. Sama kordus aastal 1915.

Seesugused taevakivid, need ilma-ruumi hulkurid, võivad tulla ootamatult ja teha oma hävitustööd. Tarvis vaid mõelda, mis oleks siis juhtunud, kui Siberi meteoor 1908. a. oleks langenud 10 tundi hiljem ja sattunud seega otse New-Yorki.

Mäletame ju veel kõik, kui 1936. a. 28. okt. ööl täheteadlased avastasid senitundmatu planeedi, mis liikus kohutava kiirusega maakera poole. See planeet möödus maakerast väga lähedalt, lähedamalt, kui ükski teine planeet meie maakerale kunagi on sattunud. Täheteadlasedki tõendasid, et kõigi aastasadu peetud astronoomiliste vaatluste kestel pole maakera veel kunagi sarnases suures hädaohus viibinud.

Mis oleks juhtunud, kui oleks sündinud kokkupõrge?

Selle kohta avaldas enda arvamuse inglise kuninglik täheteadlane dr. SPENCER JONES:

Maakera pinnale oleks tekkinud suur kraater, umbes 75 kilomeetriselise läbimõõduga ja ligi 2 km sügav. Kogu sellel maa-alal oleks hävitus olnud täielik. Kokkupõrkel tekkinud kuumust oleks tunda olnud üle kogu maailma.

(„Uus Eesti“ 18. 01. 1937)

Kuna eelpool oli juttu suurest kraaterist Siberis, pole ülearune teada, et veel vanem kraater, COON BUTTE'i nimeline, asub Ameerikas, Arizonas. See on suur tassikujuuline kõrgete äärtega lohk, mille läbimõõt on 1300 m ja sügavus 174 meetrit.

Kuid ka

MEIE KODUMAAL ON METEORIKRAATER — KAALI JÄRV

(Saaremaal, Kaali asund. juures). Järve, õigemini küll kraateri, läbimõõt on 60 m, ning sügavus madala veeseisu ajal 8 meetrit. Ka ümbritseb järve kuni 8 m kõrgune vall ja järve ligidal on rida väiksemaid lohakesi. Teadlased on teinud kindlaks, et järv tekkis suurte meteoriitide langemisel plahvatustalite kaasnähtete toimeil.

Eesti Entsüklopeedia andmeil langes 20. aug. 1863. a. Pilstivere ümbruses 8 meteoriiti, millest leiti 4, neist suurim üle 10 kg raskusega.

Oma silmaga võib aga neid ilmaruumi hulkureid näha Tartu Ülikooli mineraloogiakabinetis, kus on neist olemas vastav kogu.

JÕULUMÜSTEERIUM

Hädaohud Alpides

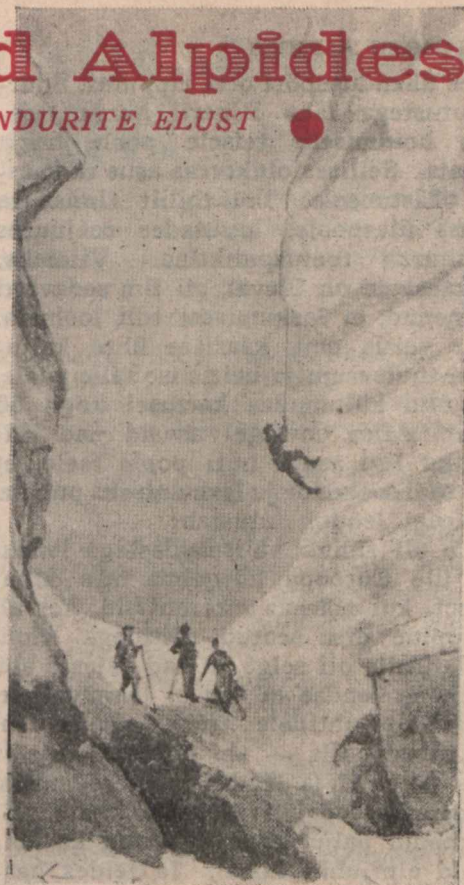
● JUHTUMUSI ALPIRÄNDURITE ELUST ●

Omal ajal tekitas suurt kõmu kolmetistkümmne inimluustiku leid Remuse lähedalt kuristikust, Šveitsis. Nende kõrvalt leitud vanatüübilised püssid lasksid oletada, et õnnetus oli juhtunud enam kui viiskümmend aastat tagasi. See ja paljud teised sarnased õnnetused tõendavad mäeronimise ohtlikkust. Ent vaatamata ohule, leidub mehi, kellele mäeronimine on lemmikspordiks, kuid paljudele ka elukutseks.

Kevad ja suvi on mäeronimise hooajaks ja elukutseliste alpi-juhtide teenistusajaks. Alpijuhid seovad end kõiega ühendatud turistide ahelikus üks ette, teine taha ja juhivad niisuguse hanerea (alati mitte ilma vahejuhtumisteta kas Schreehornile, või jääga kaetud Dent Blancheile. Päevast-päeva riskivad alpijuhid oma eluga, et turistidele mäeronimise lõbu pakkuda. Samuti riskivad nad, et mõnd ohtlikku olukorda sattunud mäeronijat päästa.

Üks kuulus alpijuht jutustas oma õnnelikult lõppenud õnnetusest: Ühel rännakul Ida-Alpides kukkus ta jääliustiku prakku. Üks väljaulatuv äär päästis ta surnuksukkumisest, kuid teda ähvardasid nälg ja külm. Hüüdmist pidas ta asjatuks, sest koht oli üksildane. Ta katsed jääseina raiutud jalaastmeid kaudu üles jõuda luhtusid, sest ikka ta libises ja oli hädaohus hoopis prao põhja langeda. Ometi viimaks kuulis ta hääli. Ta hakkas kõigest kõrist hüüdma, olles hirmul, et teda ei kuulda. Kuid siis — kellegi nägu ilmus kitsukesele taevafoonile ja varsti lasti alla köis. Keegi inglane oli kolme juhi saatel ületamas jääliustikku, kui üks juhtidest märkas jääprao serval pikavarrega jääkirkat nn. alpikeppi. See äratas tähelepanu ja õnnetu päästeti.

Matterhorni tipp, 14 750 jalga, Lõuna-Alpides on kuulus traagiliste õnnetuste pooldest. Esimene salk, mis asus Matterhorni vallutama, koosnes viiest inglasest — Whympfer, lord Dauglas, Hadow, Croz, Hudson ja kahest alpijuhist. Kõik olid kuulsad mäeronijad. Neljatuhanda jala kõrgusele jõuti äpardusteta. Kuid siis — hanerea lõpus sam-

muu Hadow libises ja langes Crozile pääle, ning mõlemad kukkusid üle kaljuserva ja tõmbasid lord Douglase ja Hudsoni kaasa. Välkkiirelt viskusid eelminejad pikali, nii, et nõor jäi pisikesse kaljurahnu taha; ent pinge oli liiga tugev, nõor katkes ja neli meest langesid õhus tiireldes ja vastu kaljuseina põrgates alla, Zermatti jääliustikule.

Alpides hästituntud pääjuht Biner jutustas oma juhtumusi teisel sama kuulsal Šveitsi Alpi tipul — Dent Blancheil. Ta oli oma inglasest kaaslasega Dent Blanchei tippu ronimas, kui puhkes äike tugeva lumesajuga (Teatavasti kõrgetel Alpi tippudel on õhk sedavõrd jahe, et sademed tulevad lumena; viimane tihe neeb firniks — sömerlumeks ja siis jääks. Sellest tekivad orgu laskuvad jääliustikud). Torm oli tõusnud äkki ja aeglase edasiliikumise tõttu ei saanud nad ohtlikust kohast üle. Neil ei jäänud muud, kui istuda kaksiratsu mäeharjale, mõlemal pool sügavik kuni 4500 jalga. Kui torm vaibus, tahtsid nad edasi minna, ent tõustes libises inglane ja langes,

jäädes ühendusnööri otsa rippuma. Suurpingutustega läks Bineril korda tasa-kaalu hoidmiseks teisele poole harja roomata. Sellises olukorras asus ta kaaslaste päästmisele. Toll-tollilt vinnas ta inglasi ülespoole, kasutades seejuures kaljunurka toetuspunktina. Viimaks, kui kaaslane oli üleval, oli ilm sedavõrd pimenenud, et laskumisest tuli loobuda. Biner surus oma kaaslaste ühte kaljunurka tuulevarju ja heitis ise talle päale. Nad olid külmumise kartusel kogu öö üleval. Alles aovalgel asusid nad jääliustiku ligi asuva hüti poole teele, et end saäl soendada ja laskumiseks puhata.

Keegi lendur jutustab:

Ta oli rühma välismaalastega lendamas üle Euroopa kõrgeima mäe Mont Blanci, kui märkas mäeronijaid, kes alpikeppide otsa seotud rätidega lehvitavad. Talle oli selge, et nad vajasid abi. Otsekohe lendas ta tagasi lennuväljale, saatis alpijuhtidele teate, maalis lennukitiibade alla — abi on teel, ärge liikuge paigalt! ja lendas selle rõõmustava teatega madalalt üle abivajajate. Ei möödunud palju aega, siis olid ka abivalmid alpijuhikud kohal. Ja leides haavatud ja nõrkenud mäeronijad, kandsid need seljas alla.

Matterhorn — rändurite hukatus

SUUR KINGITUS

„Ema, ema!“ kostis Kuusiku talu lastetoast väikese poisikese hüüdeid.

„Mis sa jälle tahad, Jürike?“ küsis ema.

„On jõuludesse veel palju aega?“

„Sa sõge poiss, ära päri nii palju. Ma ometi ütlesin natukese aja eest, et ülehomme on jõululaupäev. Õpi aga hoollega laul pähe, muidu jääd jõuluvana kinkidest ilma ja saad vitsahirmugi.“

Jüri päris kokkus kohe. Uuesti asus ta veerima tähti, millest viimaks sõnadki valmisid, aga pähe ei tahtnud nad järjestikku kuidagi hakata. Muidugi oli siinjuures süüdi ka vaimustus saabuvate pühade üle.

Korraga avanes uks. Õde Anni ja vend Aadu, kes juba pühiks oli koolist vabanenud, astusid rõõmsate nägudega tuppa.

„Ärge segage mind!“ hüüdis Jüri pahaselt.

„Ära pahanda midagi. Tulime sinuga tähtsa asja üle nõu pidama. Õpid pärast edasi!“ teatas Aadu tähtsalt. — „Tasa, tasa! Ema on köögis,“ hoiatas Anni.

„Tead, Jüri,“ alustas Aadu tasasel toonil, „meie mõtlesime isale-emale pühiks midagi kinkida. Sauna-tädilt saime just praegu suvise korraliku lehma karjatamise eest terve krooni ja kui meie igaüks oma hoiukarpidest veel lisa võtame, siis saame hakkama küll.“

„Tore mõte! Aga ei tea, mis meie peaksime küll kinkima,“ sõnas Jüri säsasilmil. Väike, kolmeaastane Tiigu jäi oma nukkude juures kuulatama.

„Emale kingime pääräti, aga isa kink on veel lahtine,“ vastas Aadu.

„Katsuge teie ka mõtelda, mis isale...“ — „Tss... Tss...! Keegi tuleb!“ sosistas Anni. Isa tuli. Nüüd arvas Aadu paraja aja olevat isalt linnamineku luba nõutada, ja mille ta laste suurimaks rõõmuks kerge vaevaga saigi.

„Tahate muidugi pühadekraami tuua,“

Järg. lk. 13

SUURJÕULUÜLESANNE MEIE SÕPRADELE

KARUJAHIL

„Õpilaslehe“ sõprade ülesandeks on pikkade pühade jooksul alljärgnev jutustus illustreerida (vähemalt 2 sisukohast pilti) ja need saata toimetusele hiljemalt 3. jaan. 1939. Paremad neist avaldame lehes ja lugejad hääletavad, millised tööd on õnnestunud. Illustreerimismisvõistluse võitjaile (3 esimesele) on väärtuslikud auhinnad! Eelistatum on tušijoonis.

Tuntud Norra õpetlane ja polaarmaade uurija Fridtjof Nansen teostas oma esimese reisi Põhja-Jäämerele 1882. a. vaalapüügilaeval „Viking“, olles alles 20-a. noormees. Juulikuus 1882 suleti „Viking“ jäävanglasse Gröönimaa läheduses, 66° põhjalaiuse all. Tollel päälesunnitud peatusel käis Nansen koos laevakapten Krefting'iga sageli karusid küttimas.

Oma mälestusi tollest noorpõlve sõidust kirjeldas Nansen hulk aastaid hiljem raamatust „Hüljeste ja karude keskel“. Allpool esitame katkendi sellest raamatust.

Valvepost mastil andis märku, et laeva läheduses viibib karu. Mina, kapten ja tüürimees Kristin laskusime jääle. Varsti silmasimegi karu umbes 1500 m kauguses. Ka karu märkas meid. Tõusnud tagukäppadele sirutas ta oma kaela, et paremini näha. Siis ronis ta kõrgele jääpangale ja istus koeraviisi maha. Nähtavasti hakkas ta järele mõtlema edaspidise teotsemise plaani üle.

Vahepeäl lähenesime temale jääpankade varjus. Mina, hüpates üle mõnede ujuvate jääpankade, olin teistest ette jõudnud ja ronisin kõrgele jäämäele. Kapteni ootel hakkasin looma vaatlema.

Kui kapten jõudis minu juurde mäele, oli karu silmapiirilt kadunud. Suundusime jääkuhjade kõige kõrgemale tipule. Lähenedes harjale tõmbasime igaks juhutamiseks püssid vinna. Ent kuidas me ka ei vaadanud, karu polnud kuskil näha. Ta oli kuhugi varju pugunud või hiilis nähtamatult meie juurde. Heitsime jääle maha ootama. Püssid olid meil laskevalmis.

Ning viimaks all jääaugus umbes 15 m kaugusel meist tekkiski vees mingi kerge lainetus. Selle järgi ilmus tume täpp, jääkaru nina. Me olime vaiksed kui hiired. Karu liikus aeglaselt meie poole. Mõnikord tõusis ta pää veest õige kõrgele. Lõppeks kadus ta lähema jääpanga serva taha. Möödusid veel mõned minutid ja siis ilmus karu otsaesine ja paar teravaid silmi ettevaatlikult jääsamba tagant välja. Elajas tutvus nähtavasti maastiku olukorra ja tingimustega. Nägin, kuis tema mustad, väikesed silmad jooksid vilkalt igasse külge.

Tegevusväli ei meeldinud nähtavasti karule. Ta pää vajus jälle jääpanga taha ning kohe selle järele nägime tema koonu jälle veepinnal. Aeglaselt ujus ninaots, keereldes kord ühele kord teisele poole, kuni kadus jäämäe taha.

Meie kahekordistasime oma tähelepanu. Egas ta ometi sukeldunud jäämäe alla? Äkki nägime vilksatavat ta pääd teispoole mäge. Karu vahtis meid tähelepanelikult ja kadus siis jälle. Säärane manööver kordus paaril korral. Lõppeks ronis karu veest välja ja kõndis ehtsa meremehe kõnnakuga meie poole.

„Tere-tere papa!“ ütles Kristin valjusti. Sellel poisil oli alati huumori.

Me hoidusime vaevalt naerust. Karu lähenes üsna kartmatult. Asudes ühest pangast teisele katsus ta käpaga enne selle tugevust, ega osutanud mingit tähelepanu meile. Tema teekonnal asus suur jäälahmakas. See oli nii suur, et inimene oleks seda vaevalt liigutanud. Kuid karu patsutas vaid kergelt oma käpaseljaga selle müraka pihta ja jäälahmakas lendas otseteed vette. Kristin ei võinud hoiduda ja sosistas — „Vaat', kus masuurikas!“

Otsustasime, et mina pidin esimesena laskma. Niipea kui loom oli üsna meie lähedusse jõudnud ja hetkeks maha istunud, kihutasin mina talle kuuli rinda.

Vahepeäl, kui ma askeldasin püssirauda peatuma jäänud padruniga, oli karu juba vees. Kuid roninud lähema jääpanga servale, kõlas kaks pauku. Karu langes vette, kuid varsti hakkas ta uuesti jääpangale ronima. Siin surmas kapteni kuul tema lõplikult.

Järg lk. 12

Vaikseookeani ekspress

Vene keelest L. F.

Pahomõts, vana sõjaaegne partisaan, oli nüüd raudteevahiks suurel Siberi raudteel. Temale määratud rajoon asus õige metsikus, inimlagedas paigas Ussuri liinil. Tema eluasemeks oli tilluke majake, piiratud väikese aiaga, kus kasvas kurke ja kartuleid.

Pahomõtsil oli elus vaid üks suur siht — töö. Suure hoolsusega täitis ta omad kohustused, agaralt valvates temale usaldatud pooltteist kilomeetrit tohutupikast Siberi raudteest. Signaallipuga vöö ja mutrikeeraja käes läbis ta iga päev oma rajooni ning kontrollis täpselt kõiki roobaste polte ja kruvisid.

Igapäev möödus valveputkast mürisedes ja vilistades pikk rong Moskvast Vladivostokki või vastupidi, ning raudteevaht võttis tolle alati vastu, saluteerides oma rohelise laternalvalgusega. „Olge lahked, armsad reisijad, — tee on korras.“

Rõõmsa meele ja tööandumuse sisendas raudteevaht nähtavasti ka oma neljaljalgsele abilisele, lambakoerale, keda hüüdis Koldiks. Kolt püüdis ka oma koera võimete kohaselt kasulik olla paljudes asjus. Ta kandis hambais tööriistadekotti, signaallippe, vahel ka laternat, peletas metslinde aiast, valvas peremehe und, tõmbas teda varukast, kui oli aeg ülestõusmiseks ja ilmtingimata jooksis ta haukudes igale mööduvale ekspressile vastu.

Kahe sõbra elu möödus üksilduses. Põhjas sinetas taigavöö; idas asus Mandžuuria piir; läänes tõusid kõrged mäeahelikud, kaetud põliste mändidega ja läbiuuristatud kiireltvoolavate ojakestega; lõunas nähti aga silmapiiril kuhikusarnaseid sügavate kraateritega mustunud tulemägesid ja õitsvaid orgusid, kus tunti juba lähedase ookeani hingeõhku.

Ent milline kirjeldamata ilu oli neis metsikuis paikades. Eriti aga kevadel, kui ärkas elu kogu looduses otsegu vastutasuks inimestele pika talve, selle karmide külmade ja lumetuiskude eest. Raudteevahi silmis oli aga ööpimedust läbis-tava kiirrongi ilu veelgi suursugusem.

Kuis kiirgab valgustatud akende hele joon viimas ja tuisus. Kui vägev on raste rütmiline maadvapustav mürin. Kuis võidukalt kajab vile mägedes ja orgudes! Tehnika võidukäik looduses! — See on Vaikseookeani ekspress, mis kihutab merest ookeanini, üle mägede, jõgede, taiga ja orgude.

Ühel tuisusel talveõhtul väljus vana töökangelane Koldiga, et minna rongile vastu. Puhus tugev tuul, lumetuisk mattis teed. Raudteevaht ootas tunni, ootas teisegi, kuid ekspress jäi tulemata. „Hilineb tublisti — tuisu pärast,“ mõtles Pahomõts. Olles tublisti külmanud, otsustas ta vahepeäl vahiputkasse tagasi minna. Tuul oli nii tugevaks läinud, et raske oli isegi hingata.

Varjates silmi ägedate tormirünnakute eest, seisatas mees aegajalt. Ta pilk puuris vinguvat pimedust, et tabada oma vana sõbra — ekspressi häält. Midagi. Kostis vaid tormituisu hale vingumine ja vihane ulgumine.

Äkki sööstis Kolt ägedalt haukudes pimedusse. „Tuleb — tuleb,“ rõõmustas vaht ja tõstis laterna kõrgemale. Kuid polnud kuulda tavalist mürinat, vilet, ega näha tulesid. Kolt ise aga haukus ja urises hoopis kurjalt ja ärritatult. Hetke järele eraldas Pahomõts kolme kogu, kes astusid laterna valguseringi.

„Hei, kes säääl on?“ kuuldus tige hääl.

„Raudteevaht,“ vastas Pahomõts ja seisma jäädes pühkis lund oma pikkadelt vurrudelt.

„Hästi! Tähendab siin läheb tee!“ ütles endine hääl ja Pahomõtsi ette kerkis kolm tundmatut meest.

Üks neist oli pikakasvuline, nagu üleni bašlökiga kaetud. Selle alt paistsid väiksed rahutud silmad. Kahe teise mehe näod olid samuti sallidega varjatud, kuid raudteevahti üllatas, et ühe pääs oli mandžuuria laadi müts ja kõik kandsid seljas raskeid paunu.

„Kes teie olete?“ küsis ta ja hoidis vihast Kolti rihmapidi kinni.

„Eksisime teelt, tont võtku!“ ütles esimene vastuse asemel ja lisas käskivalt juurde. „Noh, vii inimesed sooja!“

Raudteevaht ei liikunudki ja vastas: „Mina olen praegu ametikohuse täitmisel, vastutan rongi eest ja minu vahihoone pole ometi võõrastemaja.“

„Ha — eeskujulik ametnik!“ turtsus esimene pilkavalt, „aga mis siis kui oleme samuti vastutavad töölised — raudteeliini revidendid?“ — „Pole minu asi, kes teie olete,“ oli Pahomõtši kangekaelne vastus — „mina omalt postilt lahkuda ei tohi. Minu kohus on rongi vastu võtta.“

„Teame, teame. Ära õpeta mehi,“ ütles tundmatu, „kuid sellises külmas ei või ju keegi oodata — kõik rongid hilinevad vahel.“ — Seejuures lõi ta Koltile jalgaga ribide vahele. Vingudes jooksis koer eemale ja jätkas sääl vihast haukumist.

„Kuidas julgete minu koera lüüa?“ karjus Pahomõtš. Kuid tundmatu ei pannud tema viha täheleegi ja ütles pehmema häälega. „Sa oled naljakas mees... oled karune nende vastu, kes võivad sulle tasuda eeskujuliku kohusetäitmise eest.“ Kuid Pahomõtš ei lasknud ennast meelitada, — mehed olid tema meelest kahtlustäratavad. „Niikaua kui rong ei ole möödunud, ei lähe ma kuhugi ja palun mind mitte segada!“ „Peame selle mehe areteerima ülemusele vastuhakkamise eest, Šen-Ha!“ hüüdis üks mehi äkki. Ning raudteevaht tundis silmapilkselt, et ta haarati mõlema käe alt kinni. Ta hakkas rabelema, kuid üks võõras tõmbas ähvardades revolvi.

Nii jõuti vahimajakesse. Pahomõtš sunniti ust avama. Sääljuures tundis ta, kuis Kolt märkamatu ja hääletult tema jalge vahelt pimedasse ja soojaksköetud tupp libises. Raske südamega ja pahade eelaimdustega pöördus Pahomõtš veel kord raudtee suunas. Vahest paistavad juba ekspressi tuled, kuulduv vile... Kuid vastu helkis vaid tundmatu revolviots. Võõrad sulgesid ukse enda järel. Pahomõtš asetas laterna lauale ja märkas voodi all koera teravaid silmi. Nüüd võis Pahomõtš oma kutsumata külalisi märksa paremini vaadelda. Kilavate läbitungivate silmadega mehel oli tugev, sile lõug, sõjamehelik esinemine. Lahtinööbitud kasuka hõlmade alt paistis terve arsenal käsirelvi. Teise mehe habetunud nägu ei väljendanud muud kui väsimust. Kolmas isik sarnanes mandžuurilasele või korealasele ja soris nüüd mureliku näoga omas kotis.

„Kuule, sina,“ ütles revolverimees Pahomõtšile, „kui kaugel on lähem asula ja kas on siin kuskil läheduses sõjavägesid?“

„See pole minu eriala,“ sõnas Pahomõtš järsult, andes sellega mõista, et ei kavatse kõnelda.

„Kui meie aga sulle tasume?“ sõnas küsija silmi pilgutades.

„Ka see ei aitaks!“

„Kui aga...“ ning tundmatu vibutas tähendusrikkalt oma revolverit.

„Härra leitnant, asi tuleks lõpetada, järsku satuvad pääle!“ ütles üks neist vahele.

„Eks neid takistab tuisk nagu meidki. Kuid mis te seisate, asuge tööle!“ Kot-
tised ilmusid sedamaid mutrikeerajad, lühikesed kangid, elektrilambid.

Pahomõts tõusis neid nähes püsti ja ütles julgelt:

„Kuulake, armsad härrased, tahan teile vaid ühte öelda, andke kohe alla.
Pange relvad lauale...“ Kuid leitnandi rusikahoop näkku paiskas ta uuesti ta-
buretile.

Teised astusid oma riistadega tuisuöösse, leitnant aga astudes Pahomõtsi ette
lausus temale: „Annan sulle aega täpselt kolm minutit. Kas muutud jutukamaks
või mitte?“

„Oh,“ mõtles vaht hambaid tugevasti kokku surudes, „kui juba surra, siis
mitte võitluseta.“ Ja nagu vastuseks tema mõttele kuuldus läbi tormiulumise
kauge-kauge läheneva kiirrongi vile.

Valupiste torkas Pahomõtsi südamesse. Ta silmitses enda ees seisvat later-
nat. Kui õige selle haarata ning majast välja joostes rongile märku anda punase
tulega... Aeg kulus. Lõppeks oli ta meeleheitlik otsus tehtud: kui juba surra,
siis mitte majas, vaid väljas, kus temale määratud lask kajaks kaugele oru tüh-
jusse ja kostaks masinisti kõrvu. Suurest sisemisest pingest ilmusid higipisa-
rad ta kortsunud näole.

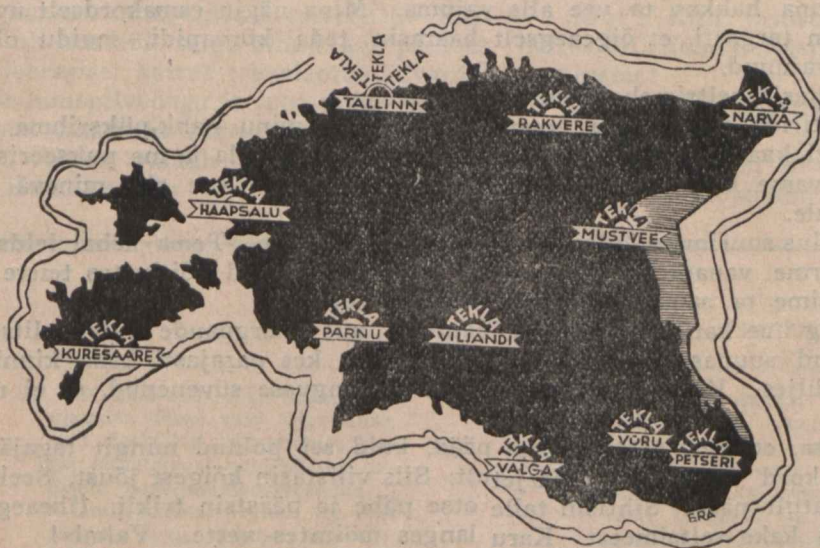
„Noh?“ küsis leitnant ja ta nägu tõmbus imelikult kahvatuks.

„Meie ekspress hilines täna tublisti,“ lausus raudteevaht mõttetult ja valmis-
tus hüppeks.

„Mitte ekspress, vaid sina hilined oma eluga!“ Võõras tõstis relva. Sää-
l kargas peidus olnud Kolt vihaselt rabatud mehe kallale. Seda olukorda kasutas Pa-
homõts ja tormas uksest välja. Temale järgi kõlasid kaks pauku ja Pahomõts
langes näoli lumme. „Kaks lasku — see on hää! Nüüd nad kindlasti kuulevad.“
Ent sää-
l kõlas veel mitu pauku. Majas käis hirmus võitlus koera ja inimese va-
hel. Kolt oli haaranud kurjategija oma teravate kihvadega kõrist ega lasknud
ennast maha raputada. Võõras vingerdas ja korises. Asjatult püüdis ta vabaneda
marruläinud koerast. Asjatult tühjendas ta oma püstoli... Raudteevaht aga jook-
sis vahepeäl läheneva rongi suunas laternaga vehkides. Ekspressi müdin kostis

juba üsna läheduses. „Ei, nad ei kuulnud laske, peaks nad ometi signaali nägema,“ mõtles Pahomõtš joostes. Võimas tuulehoog paiskas Pahomõtši paaril korral maha, jalad takerdusid kõrgeis lumehangis. All kaevandis helendus juba rongilt paisatud valgus. Selle kumas keerlesid ja tantsisid arvutud lumehelbed. Rong oli saabunud teetõusu kohale. Poole minuti pärast on ta juba kõrgustikul ja tormab siis vahiputkast mööda imeliku müriseva nägemusena. Sääl omas ahastuses silmas mees koera, kes nähtavasti oli vastasest vabanenud ja nüüd peremehele järgnes. „Kolt! Kolt!“ Ruttu pistis ta laterna koerale hammaste vahele, näidates mäekünka poole. Punane valgus ees jooksis koer rõõmsalt peremehe käsku täitma. Ta oli juba lugemata kordi joosnud tolele tuntud künkale ja säääl rongi vastu võtnud. Mõne hüppega oli ta nüüdki oma kõlkuva kandamiga jõudnud künka tipule. Ning siis, kui ilmus tõusule Vaikseookeani ekspress kogu oma majesteetlikkuses, pahvatades tugevaid suitsu- ja aurusambaid ja paisates ohtralt ööpimeduses valgusejugasid, siis Kolt truuks jäädes oma koeraharjumustele, lasi laterna suust langeda ja hakkas rõõmsasti haukuma. Kuid erksale vedurijuhile piisas kahest sekundist, et märgata enda ees vilkuvat p u n a s t tuld. Ekspress vähendas kiirust ja pidurdus otse vahihoone ees.

A S TEKLA RIIDEKAUPLUSED :

TALLINN, S. KARJA 15, PÄRNU 6,
ESTONIA PST. 11,

HAAPSALU, KURESAARE, MUST-
VEE, NARVA, PETSERI, PÄRNU,
RAKVERE, VALGA, VILJANDI
VÕRU

Klaveritööstus J. Hermann

Asutatud 1911. aastal.
Tartus, Uueturu 3.
Tallinnas,
K. Jürgenson'i juures.
Soovitab kõrgeväärtuslikke kontsert- ja hariliku suurusega
PIANIINOSID.

Karu pikkus sabast ninani oli 2,32 m.

Laeval ei asunud me kaua. Jälle teatati — karu pageb laeva eest. Me jooksi meale järgi, varjates endid jääkuhjade taha. Kiirustades unustasin ma täielikult salakavalaid sulanud jääpankade servi, mis näivad esimesel pilgul üsna kindlatena. Jõudnud laia praod äärele, võtsin hoogu, et üle hüpata ja ... leidsin ennast vees. Tuli heita püss jääpangale, ujuda kindlale paigale ja jätkata tagaajamist. Kapten nähes, et mina suurema raskuseta ronisin veest, hüppas praost üle sobivamal kohal ja tormas edasi.

Sel ajal, kui karu hoidis kõrvale jäätöketest ja hakkas nende ümber minema, ruttasin ma jäämäe otsa, et paremini kindlaks määrata tema pagemise suunda. Jäämasside harjalt ringi vaadates silmasingi karu otse enda ees. Hetke jooksul oli mul püss palges, kuid valge mesikäpp (kui nii öelda tohib olevuse kohta, kel mesilastest pole aimugi) oli veel kärmem ja sulpsas välkkiirelt vette. Kuul tabas teda reide just tema sukeldumise momendil. Jääpragu oli lai. Ma otsustasin selle ületada. Silmasin vees keset pragu kahte jääpanka, milliseid võis selleks kasutada. Võtsin hoogu ja hüppasin esimesele pangale. Valmistusin juba uueks hüppeks, püüdes säilitada tasakaalu, kui äkki minu väikese panga ette ilmus suure jääkaru pää. Juba olid ta esimesed käpad jääpanga äärel. Veel hetk ja ta hüppab...

Püüdes leida tasakaalu, sihtisin kiiresti ja lasksin. Kuul tungis loomale rinda. Surmani haavatuna hakkas ta vee alla vajuma. Mina nägin esmakordselt uppuvat karu ja tegin targasti, et õigeaegselt haarasin teda kõrvapidi, muidu oleks jahisaak põhja vajunud.

Vahapääl ruttasid seltsimehed mulle appi.

Kuidas aga tirida nüüd karu veest välja? Pääle minu nahk-püksrihma polnud meil midagi kaasas. Sidusin tolle rihma siis karu kaela ja me pukseerisime looma vees sobivasse lahekesse, kus tõmbasime ta libamisi vee alla mineva jääserva pidi kuivale.

See karu kuulus suurimate hulka, keda tol ajal laskisime. Tema kehal leidsime rohkesti suuri arme, vanade haavade märke, mida oli saanud võitlustes teiste karudega. Nülgisime ta samas ja saime toreda kasuka.

Nüüd oli järg uue karu küttimiseks. Saimegi uue märguande valvepolitseilt. Läksime näidatud suunas ja silmasime peagi karu, kes parajasti keha kinnitas. Eineks oli tal hüljes. Karu oli sedavõrd oma toimingusse süvenenud, et ei märganudki meid.

Vilistasin tasa, et karu tõstaks oma pääd, kuid sel polnud mingit tagajärge. Vilistasin veel kord — sama tagajärjetult. Siis vilistasin kõigest jõust. Seekord tõstis karu erutatult pääd. Sihtisin talle otse pähe ja päästsin trikli. Üheaegselt minuga lasid ka kaks seltsimeest. Karu langes mõirates vette. Valmis!

Kuid ma eksisin põhjalikult: Karu jõud polnud veel otsas ja tal oli küllalt kavalust. Vee all ujudes ronis ta veest välja jääkunka taga. Viimase varjus hüppas ta kassikärmusel jääle ja lippas kiiresti minema, jättes mind „pika nina“ maha.

Otsustasin teda iga hinna eest jälgida. Madrus Olaf Holmestranding, kel polnud püssi, vaid ainult hülgeraud, järgnes mulle. Ta jäi aga minust maha esimesel ettejuhtunud laial jääpraol, mida ta ei suutnud ületada. Kuid mina kargasin vette ja ujusin teisele poolele.

Jooksime jääl. Kord lähenesin karule, kord jäin ma temast maha. Karu oli siiski tublisti haavatud, seda näitasid jäljed, mis kergendasid ta jälitamist, isegi siis, kui karu ise oli kadunud silmist jääküngaste taha. Juba olime läbistanud paar miili (miil = 1.6 km), kuid karu jõud ei lõppenud. Kui olime aga nõnda mahajoosnud 4 miili, üle jäälahmakate, muutus karu käik ebakindlaks.

Lõppeks saavutasin ta. Pauk lajatas. Karu tegi veel paar hüpet ja langes siis jälle.

See oli minu viimane lastud karu tol korral.

„Вокруг Света“ järgi.

ütles isa naeratades, võttis taskust õige kulunud rahakoti ja ulatas Aadule terve krooni. „Suvise karjaskäimise eest,“ ütles isa veel ja astus toast välja.

„No on aga meil õnne. Peaks isale küll väarika kingi leidma,“ lausus Anni. — „Mina tean, mis meie isale nüüd kingime. Uue rahakoti — nägite, kui kulunud ja vana see oli!“ hüüdis Jüri.

„Tõesti, seda meie teemegi! On sul aga nuppu ja tähelepanelikkust, Jüri,“ kiitis Aadu. „Eks nad oma kolm krooni lähe maksma, aga kaks krooni on nüüd juba käes ja ühe lapime hoiukarpidest kokku.“ Nüüd avati hoiukarbid ja ennäe — kolm krooni saigi täis.

„Lõpetame tänase koosoleku!“ teatas Aadu ametlikult.

Saabus külm, tuisune talveõhtu. Päeval oli ilm küll selge olnud, aga päikese loojenemisel kattus taevaalaotus ähvardavate lumepilvedega ja juba puistaski tuisutaat üksikuid lumehelbeid maas asuvale valgele vaibale lisaks.

Kuusiku talu akna all istusid kolm

talunoort võsu, kes üksisilmi vaatasid aknast välja. Kõik olid hirmul oma venna ja isa kauase äraoleku pärast. Oli ju isa lootnud valges koju jõuda, nüüd polnud neist kihku ega kahku. Ka ema meel oli murelik, sest tuisk õues aina suurenes.

„Küllap sellepärast isa niikaua ära ongi, et Aadu tüütas kaupmehe liiga pika kauplemisega ära ja see laskis siis ta vangi panna,“ arvas Jüri.

Toas oli sügav vaikus. Laste pilgud olid endiselt suunatud aknale, olgugi, et säält polnud pimeduse tõttu teed ammu näha. Korruga hüüdis ema: „Lapsed, ae, isa on juba õues!“ Samal hetkel kostis kojast jalgade pühkimise sahinat ja Aadu astus tuppa, nägu naerul.

„Kuidas kinkide ostmisega läks?“ küsisid lapsed ühest suust.

„Oot! Küll jutustan,“ ütles Aadu, heites taliriided seljast, istus ahju äärde ja alustas:

„Kõigepäält ütlen, et kinkide ostmine õnnestus hästi. Kaupmees oli eriti lahke kui ütlesin, et ostan vanemaile jõulukinke. Ülejäänud rahaga ostsin siis

FOTOKURSUS 5

19 (76)

Et meie seda liiki võtteid pildistada võime vaid väga kiire, s. o. hetkelise valgustamise ajaga, nimetamegi neid võtteid üldiselt **hetk-(moment)võtteiks**.

Hetkvõtteiks peame ära kasutama kogu valguse tugevuse, mida võimaldab meile meie kaamera objektiiv. Sageli ei saa meie isegi kasutada diafragmat, millepärast pildi sügavustervus lähivõtte puhul isegi võib kannatada, eriti siis kui me pole teravustanud täpsalt.

Valguse languse kasutamise reeglid püsivad siin endised, uut tuleb vaid niipalju, et me peame nüüd täpsamalt tutvuma valguse hulgaga olenevalt kella, päeva, kuu ja aastaajast, s. o. peame tutvuma nn. **fotoalendriga**, et teada, kas, kus ja millal on võimalik teha võtet antud ajas, ruumis ja motiivist.

Päikese valguse mõju on fotoplaadile kõige tugevam kevad- ja suvekuudel, aga ka talvel päikesepaistelisel päeval lumimaastikus.

16 (73)

Ärgem rutakem aga liigselt pildistamisel. Vaadeldagu enne kas või kümme korda võetavat motiivi erinevaist vaatenurkadest, isegi kui võimalik erinevaist kõrgusist ja erineva valguse languse juures, see kõik tuleb vaid pildile kasuks ja aitab avardada meie kunstilise nägemise piire. **Osata näha lihtsas motiivis ilu olgu** meile üheks sihitulbaks.

Loodusepildistamise alaliigina mainiksin ka **maastikuvõtteid**, mis pildipinnal pakuvad päämiselt üldisi kaugvaateid:

Maastiku pildistamisel peeta meele järgmist:

1) Pildistame ainult päikesepaistelisel ilmal, kuid hoidugem üleliigsest valgusest;

2) Südasuvel on pildistamiseks sobivaim aeg õhtupoolik alates k. 2 p. l., siis päikese kiirte langus tekitab juba pikemaid varje, mis pildile lisandavad meeleolukust;

3) Pildistame alati (kui vähegi võimalik) rümpilvederik-

lisaks kaks kullavärvilist jõulukaarti. Kaupmehelt palusin veel kaks tühja karp, kuhu kingid pakime.“ — „Hakkame kohe pihta!“ hüüdis Jüri.

Anni tõmbas kapi vahelt välja paar suurt kuuseoksa.

Algas hoolas kingituste pakkimine. Rõõm oli piiritu, kui nad nägid, missuguse uhke päärati ja rahakoti Aadu oli toonud. „See rahakott pidavat nüüd kõige moodsam olema,“ teatas Aadu tähtsalt. Kui kingid olid juba karpidesse kuuseokste ja puuvilla vahele pakitud, kirjutasi lapsed pääle Tiiu, kelle kohust Anni täitis, oma nimed vanemate jõulukaardile. Viimased asetati samuti karpides-

se. Kingitustepakid peideti hoolega kapi sahtlisse raamatute alla.

Jõululaupäevaõhtu. Jõuluvana (õigemini jõuluvana mängiv laste onu) oli juba Kuusiku talu lapsi külastanud ja sääl rohkesti kinke jaganud. Olid tema kõrvugi ulatanud Kuusiku laste hääteod. Kingituste üle oli lastel muidugi väga hää meel, isäaranis rõõmus oli väike Jüri, kellel jõuluvana ees seistes laul, mis varem kuidagi ei tahtnud pähe jääda, läks täiesti soravalt. Hüpeldi veidi jõulupuu ümber, kuid varsti kadusid lapsed oma tuppa, kust aga peagi säravate nägudega tagasi tuldi. Jüri kandis isa kinki, kuna ema kinki tõi pisike Tiiu. Süda täis suurimat pühaderõõmu, ulatasid lapsed kingid vanemaile. Ema-isa olid rohkem veel kohmetanud kui väike Jüri jõuluvana ees, tuli ju see neile nii ootamatult. Nad olid pisarateni liigutatud.

Küünlatulede valgusel algas nüüd südamlik jõuluõhtu, mis kestis küünalde kustumiseni.

17 (74)

kail päevil, sest pilved elustavad pilti tunduvalt;

4) Pilvede eraldamiseks taevafoonist kasutame võimalikult keskmise tugevusega kollafiltrit (nr. 2), kusjuures säri vältust pikendame 2—3 korda.

5) Teed, jõed, ojad, puies- teed ja muud rivistuvad esemed, kui nad pildi pinnast mööda kulgevad, annavad pildis väga ebamäärase, katkend- lise mulje; kui aga need jooksevad pildi pinda sisse, saame ära kasutada perspektiivi pildi ilu ja terviksuse esile toomiseks.

6) Maastikupildis katsume enam-vähem kinni pidada ka nõudest, et maa ja taeva ruumiline vahekord pildis oleks õige, s. o. kaugvaate puhul $\frac{1}{3}$ pinda taevast ja $\frac{2}{3}$ pinda maad, lähimaastiku puhul ümberpöör- dult.

REPORTAAŽ-VÖTTEIST

Reportaaž-võtete gruppi kuuluvad kõik sündmustiku, tege- vuse, olude ja juhtumite aines-

18 (75)

tik, mis peavad pakkuma midagi päevakajalist — mälestuseks.

Seda liiki ainek on suurema osa fotosportlaste päämiseks pildistamismotiiviks. P!ON sageli just palutakse jäädvustada üht või teist olukorda, tehingut, sündmust, et sellest jääks midagi mälestuseks.

Et need võtted aga enamvähem seotud liikuva pildimotiiviga, siis pole meil võimalik seda pildistada nii, nagu meie seda soovime, vaid nii nagu tingib olukord.

Kui meil varemmainitud pildimotiivide puhul jäi säriaja määramine ja vahekatja tarvitamine vabaks, ehk ainult ära rippuvaks valguse hulgast, käesoleval juhul tuleb siin arvestada võetavate esemete liikumise kiirust, suunda ja kaugustki (mida varem tegime teravustamiseks, nüüd aga selleks, et teatavat eset pildile kinni püüda ilma, et ta kohalt ära nihkaks.

64 ruutu

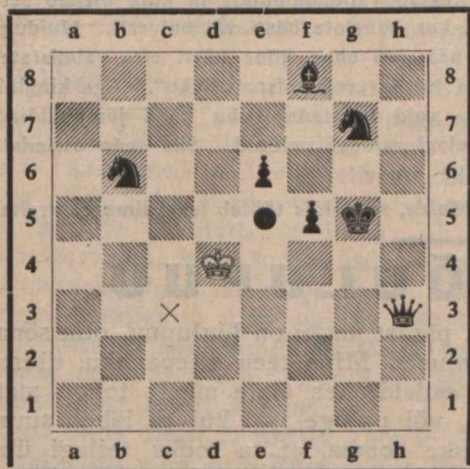
MALE 10

Tunneme nüüd malelauda, malefigureid ja nende käike. Kuid pole vist üleliigne vaadelda veel malendite käiku siis, kui neid on malelaual enam kui üks ja nad peavad end kaitsma vastaste eest. Alamal toodud näited ei ole mingid ülesanded, vaid need on antud selleks, et piltlikult selgitada kõiki võimalikke ja ohtlikke samme ühe või teise malendiga.

Vaatleme esmajoones joonist, kus tegevus piirdub kuningaga. Asetame nüüd malelauale malendid nii, nagu antud joon. 19, ja paigutage siis iga malend sellele väljale samas järjekorras, nagu kirjelduses, siis on teil alati selge pilt olukorra muutusist malelaual. Kirjelduse lõppedes võrrelge oma ees seisvat ja trüki antud malelauda — kas saite sama seisu, mis on joonisel.

Nagu joon. 19 selgub, on valge kuningas sattunud oma algasendilt e1-lt d4-jale ja teda kimbutavad mustad malendid. Valgete kord on käia. Missuguse sammu võib teha valge kuningas, ilma et ta satuks hädaohtu? Mitu käiku saaks kuningas teha?

Mustad.

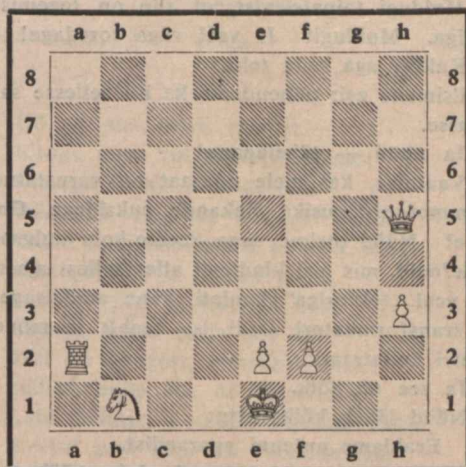
Joon. 19. Valged.

Väga paha seisukord ja käikude valik on väike. Igalt poolt ähvardab kuningat kadu. c3-le, d3-le ja e3-le ta minna ei saa, sest neid välju tulistab must lipp väljalt h3; c4-jalt peab ta hoiduma ka eemale, sest sinna astudes ähvardaks teda must ratsu väljalt b6; samuti ei tohi ta astuda ka väljale e4, sest siis satuks ta musta etturi tulle, mis selkorral ähvardab teda väljalt f5. Väljadega c5 ja d5 pole ka midagi päälle hakata, sest välja c5 hoiab tule all must oda väljalt f8 ja välja d5 on oma valdusse võtnud must ratsu asudes väljal b6 ja must ettur väljalt e6. Mis tuleb siis teha? Kas siis kõik teed on suletud valgele kuningale? Talle on jäänud järele veel üks pääsuvõimalus — ainuke

vaba väli, kus teda ei ähvarda ükski must malend on veel väli e5. Selle käigu sooritabki kuningas (märgitud musta punktiga). Käidud sammuga pääses valge kuningas seekord küll mustade küüsisst. Nüüd on käigukord mustadel. Mustadel on ju suur ülekaal ja kuninga kimbutamine ei valmista talle mingeid raskusi. Ta astub oma lipuga väljalt h3 väljale c3 (X märgit.), tulistades säält valget kuningat. Mis teeb kuningas nüüd? Matt.

NÄIDIS 2.

Mustad.

Joonis 20. Valged.

Joon. 20 antud seisus on valge kord käia. Ta soovib tulistada musta kuningat. Seda võib ta teha lipuga ja vankriga. Lipuga valge aga ei tulista, sest siis peaks ta lipu asetama väljale d5. Miks? — Langeks ohvriks mustale lipule ehk kuningale väljal d6. Ainsaks malendiks, millega valge antud juhul suudab musta tulistada, on vanker. Selle toobki ta väljalt a2—d2. Must kaitseb kuningat lipuga, tuues selle väljale d5. See kaitse oli tehtud aga halvasti, sest valge lööb nüüd musta lipu oma lipuga väljalt h5 ja must ongi lõksus, sest valget lippu must kuningas lüüa ei saa, kuna lippu kaitseb valge vanker väljal d2. (Vt. joon. 21.)

Teisiti oleks aga kujunenud olukord, kui must oleks astunud oma kuningaga ohutule väljale, näiteks c6, c7 või e6, e7. Samuti oleks võinud ta kuningat kaitsta odaga, tuues selle väljalt f6—d4. Oletame et must kaitseb odaga, nüüd valgel tulistamisvõimalust enam pole, sest kõik väljad, kust valge võiks tulistada, on talle ohtlikud. Seepärast tahab ta ratsu näol enesele abi tuua, paigutades ratsu väljale a3, kavatsedes seda järgmises käigus võimaluse korral asetada väljale c4, et sundida musta kuningat oma seisukohast lahkuma.

Kergendagem jõuluvana jalavaeva!

LÖBUS RAADIOTRIKK JÕULUÕHTUKS

Jõulud, mida me kõik nii väga ootasime, on käega katsuda. Veel mõningaid päevi ja juba jõuluvana ise koputab uksele. Aga, mine sa tea... järsku jätab tulemata. Tal ju seda jooksmist nii palju. Seepärast — kergendagem jõuluvana jalavaeva! Andkem talle võimalus rääkida enda jutud raadio abil!

Muidugi taipate vist, et siin on tegemist trikiga. Muidugi! Ja veel väga toredaga!

Kuidas aga seda teha?

Esimene asi: pühendame ka isa sellesse sadalusse.

Ja nüüd — tähelepanu!

Vaatame, kas meie aparaat on varustatud grammofoni-muusika ülekande puksidega. On. Tore! Nüüd otsime vana raadio-kolu hulgast päätelefonid, mis isal kindlasti alles sellest ajast, kui veel „tektoriga“ kuulati, vana madalsageduse transformatori (küll isa teab!) ja mõne meetri kellatraati.

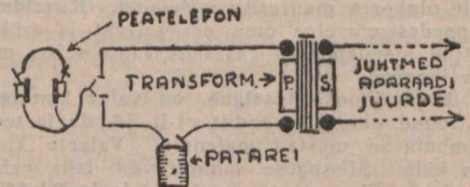
Ja see on kõik.

Nüüd läheb kõik ruttu:

- I. Eraldame antenni aparaadist.
- II. Vaatame, et aparaat ei oleks häälestatud kohalikule saatjale.

III. Ühendame grammofoni-ülekande puksidega liseseadme, nagu kujutatud joonisel. (Liseseade asugu kõrval-toas, kust juhtmed viiakse aparaadi juurde.)

IV. Palume isa, et ta „aparaadi lahti teeks“ ja mängime siis ise kõrvaltoas raadio-jõuluvana. Rääkida tuleb muidugi päätelefonidesse — kui kõvasti ja kui kauget, seda tuleb muidugi enne katseliselt proovida.

Nüüd muidugi taipate, et „jõuluvana“ kõne kostab valjuhääldajast ja kõik oleneb sellest, kas kõnelele hästi või halvasti. Muidugi on hää, kui enne kõne hästi ette valmistate, et ei tuleks „esinemispalavikku“. Aga kingid? Vaja vaid juhatada, kuhu hääd jõuluhaldjad kellelegi midagi peitnud. Siis seda otsimist! Tehke proovi!

Muide, seadeldis töötab isegi ilma patareita.

MEIE OMA JÕULUPUU

Arvate, et vara on rääkida jõulupuust? Jah, rääkida on veidi vara — kuid mõelda ülim aeg.

Miks kirjutasin „oma“ jõulupuust? Vaat lugu on järgmine.

Meile meeldib jõulupuud, kus küljes päälle säravate küünalde palju muud: kullatud pähkleid, värvilisi tärnikesi, klaasist kuulikesi, saba väristavaid linnukesi, hõbedasi „inglijuukseid“, tiivulisi inglimesi, punasenäolisi jõuluvana-kesi ja palju-palju muud ilusat. Aga vanemad inimesed — isa, ema, vennad-õed, ei saa päris hästi aru sellest, mis meile paistab ilus. Ja meie, väikesed, ei mõista, mis on ilusat selles rohelises, ainult valgete küünaldega ehitatud kuuses. Selles seisabki vigur, miks räägin „meie oma jõulupuust“. Ega kõlba ju nii ilusa

asja pärast, nagu on jõulupuud, olla sõnavahetust. Mina teen ettepaneku, tüdrukud-poisid, kes elate maal: tooge metsast, või paluge isa, kui ta läheb suurt kuuske tooma, et ta tooks teilegi ühe üsna tillukese; ja teie, kes elate linnas, ostke kogutud jõulu-raha eest „oma jõulupuud“. Nüüd on teil võimalus talitada ümber oma jõulupuud ja seda kaunistada nii, kuidas ise soovite.

Ja kui kavatsete toimida minu nõuande järele, siis on nüüd üsna õige aeg mõelda tolle pisikese jõulupuud ehetele. Ega me neid ostma hakka. Need teeme ise, sest omatehtud asjad on peaaegu paremad veel ostetuist.

Kui koolis tööpäeva tunnis hakkate valmistama jõuluheiteid värvilistest pabe-

Järg lk. 18

ME OMA SUUREGA

R. Ingeland, 12 a., Paldiski

P.

SUUR MURE

See oli enne jõule. Isa oli oma paadimeestega läinud merele võrke sisse laskma. Tõusis maru. Torm läks järjest tugevamaks. Oli juba videvik, ootasime emaga kahekesi isa kojutulekut. Tund möödus tunni järele, aga isa ei tulnud. Kell lõi kaheksa. Meil hakkas südamed ikka rohkem ja rohkem valutama. Ema pani riided siis selga ja läks randa vaatama.

Veidi aja pärast kuulsin toa ust kriuksuvat. Läksin vaatama. Ema oli juba toas. „Kas isa on merelt tagasi?“ oli minu esimene küsimus. „Ei ole,“ vastas ema, „teised paadid olid saarde läinud, aga meie paati pole nähtud!“ Ema jätkas: „Käisin piirivalve kordonis küsimas. Homme küsitakse Osmussaarest!“

Hakkasime isutult sööma, kuid varsti kustutasime lambi ja heitsime magama.

Järgmisel hommikul möllas torm endiselt. Ennemini veel vihasemalt. Südamas näris ikka suur mure isa pärast. Ema püüdis lohutada ja ütles: „Ära asjata kurvasta, küll Jumal hoiab isa!“

Koolis ei olnud ka kõige parem olla. Meel oli nukker ja süda valutas. Pääle tunde ruttasin kohe randa vaatama, kas isa paat on juba maal. Polnud... Siis ruttasin koju emalt küsima.

Ema istus toolil ja nuttis. Ma küsisin: „Mis sul viga on? Ema vastas nuttes: „Isa paadist pole mingit teadet. Vist on ta juba merepõhjas!..“ Ehmuksin. „Kas tõesti on isa uppunud?“ küsisin nutt kurgus. „Kus ta muus kohas enam saab olla!“ sosistas ema ja purskas uuesti kibedasti nutma. Ka mina nutsin.

Läksin vanaisa tuppa. Vanaisa ütles, et Suure-Pakril olnud samasugne paat nagu meilgi. Mul läks seda kuuldes süda kohe kergemaks.

Varsti tuli ema väljast. Talle oli ka öeldud, et Suur-Pakri saare rannal on niisugune paat kui meil.

Järgmine hommik oli pühapäev. Torm oli vaikinud. Pärast pühapäevakooli läksin randa vaatama, kas isa paat on juba maal. Ja oligi! Oh seda rõõmu! Läksin koju seda emale teatama. Ruttasime koos randa. Isa! — ja tal oli päälegi veel palju kalu.

Õhtul istusime jälle kolmekesi söögilauas. Olime rõõmsad. Suur mure oli möödas!

Raim Kaim, 14 a., Valga

L.

MUISTEJUTT

Õõ oli puistaman vaikust.

Kauge mets kui maalija lõuend:

siraman keskel värvide laik.

Hämarus valvaman taren ja õuen.

Taren kuid muinasjutt koldele jäet:

kuningapoeg ja tulised mäed,

kaasas neitsi ja mürisev kõu.

Ligidal jutule varje täis õu.

Jutt ise kaugest, pimedast ööst,

sellest, mille een õõ must lukk.

Läbi vaikuse, keskööl, kireman kukk.

Keskel jutu kõik on vaimude töö.

Pole paistman tähti ja kuud,

pimedus katman on maad ja suud.

H. Leede, Narva

J. Pliiats

KIRIKUTEEL

reist ja kes teab veel millest ilusast teid õpetatakse neid sepitsema, siis võite ka minu abi veidi kasutada. Annan pildil mõned mõtted iluasjade valmistamiseks. Kui nüüd õpetaja juhatusel olete teinud mõningaid asjakesi ja aega kipub veidi üle jääma, siis lööge lahti oma hää selt-siline, „Õpilasleht“, ja uurige, missuguse asjakese võiks valmis teha joonisel nähaolevaist.

Paksemast paberist (või kartongist) lõigatud ja värviliste paberitega üle kleebitud tähed (1) võite riputada niidikesega üht haru pidi kuuse oksa külge. Tähekeste pinna võite ka katta mitmesuguse läikiva ainega — riputades seda liimisele tähekesele. (2) Puuvillast valmistate pää ja keha ümmarguste pallikeste näol. Käed ja tiivad valmistate kartongist ja krepp-paberist voldite seeliku ja käised väikesele inglikesele. (3) Lihtsate käärilõigetega värvilisele paberiribale saavutate nägusa keti, hiljem tuleb lõigatud paber venitada kummastki otsast välja. (4) Harmoonika-kujuliselt volditud paberile joonistame poole ingliti. Avades selle raamatu, saame ingliti. (5) Joonisel näete ligemaid sel-

Järg viims. lk.

A. Koplivee, 15 a., Paldiski

A.

E. Leis'i

„JAKU JÕULURÕOM“

„Õpilaslehe“ möödunud aastakäigu jõulunumber pakkus nii sisult kui ka välisuselt noorile lugejaile palju huvitavat. Iseäranis rohkesti esines leheveergudel noorte endi töid, mis tõendas, et meie noored suudavad mõndaigi pakkuda kirjandusalalt. Noorte jõulujuttudest kahtlemata parim oli Edgar Leis'i „Jaku jõulurõom“. Nagu kaasnoodet teavad, on Edgar Leis oma töödega kahtlemata paremini läbi löönud, sest säärast tööde hulka, mis Leis paaris viimases „Õpilaslehe“ aastakäigus omab, pole ühelgi teisel kaastöölisel. Arvates Leis'i nii varju- kui ka õige nime all esinenud tööd kokku, saame imestustvääriva juttude arvu, mida üks noor õpilane juba selliseis aastais on kirjutanud. Pääle „Õpilaslehe“ on Edgar Leis'il ilmunud veel pikemaid jutte ka ajakirjas „Päike“. Toetudes eelmainitule julgeme loota, et Edgar Leis'il on tõesti eeldusi saada hiljem kord juba laiemalt tuntud sulemeheks.

E. Leis'i „Jaku jõulurõom“ on tüübiline jõulujutt, mis tõstab esile just väikeste laste hingelist erutust pühade saabumisel. Päätegelasena esineb siin väike Jaku. Viimane ei tea pühadest ega nende peatsest saabumisest midagi, kuid siiski nagu instinktiivselt märkab, et midagi erilist, üllatavat on tulemas. Ta tunneb hinges kummalist erutust, mis päevast päeva suureneb, ta leiab vanemate talitustist midagi erilist, paljutöötavat, isegi kogu ümbritsev talvine loodus tundub talle ebaharilikuna.

Järg lk. 22

MEIE KIRJAKAST

E. Kirss — Kooliõde; K. Jents — Koduvald; U. Sampu — Portree (kellest, juurde märkida); E. Suviste — Leivakastmine, Suured mehed, Miks loeme...; Koidula Karm — Malle „koi“; E. Jents — Püha õõ, Ants ja hani, Vähjal (võib-olla); E. Väin — Kodumetsas; H. Naaris — Valgus tuli!; H. Oja — Koolis, Õige vastus (kas viimane on tõesti oma?); H. Jürgenson — naljad; Leida Sarap — Emajõe ääres; Ü. Vannus — Matk; Helin Leede — Jõulurõom, joon. Kirikusse, Õhtul, Põhjatuli; K. Ruut — Metsameheks, Prillid, Kaks kanget (vananenud, kuid vaatame...); E. Suviste — Immis, Vorst, Kaval, Vastus; R. Ingeland — Sügise annid; B. Jaanikson — Talve ootel; H. Joonuks — Pühajärv; Liivapuu — Värska (kui annab klišeerida) — JAA.

L. Tuur — helitöö Suvi (vigane); H. Pihlaste — Sügis; K. Loo — Muinasjutt konsplekist (muidu aine päris huvitav); L. Tuur — joonis Saaremaa ja Mägestik (joonised olgu alati suuremad, näit. tavalisel blokilehel, siis saate neid korralikult viimistella); R. Ingeland — Paldiski (väga huvitav, kuid m. a. ilmus ju-

ba linna „elulugu“ ja nüüd Pakri majakast artiklid); Koidula Karm — Sügis; K. Tullus — Kaluri surm; H. Lilleoja — Sügisel; E. Pille — Koolis; H. Naaris — Kodu ilu, Õhtul; B. Jaanikson — Hilissügis, Talve ootel; H. Oja — joon. Meie küla, Koolimaja, Vahetunnil, Õigekirjutus; E. Kirss — Olin haige, Jalutuskäik; Autor? (nimi on ära jäänud) — Kevade; K. Jents — Ah nii, Talve ootel, Viikingiveri, Sügisloodus, Vähjal; E. Pille — Karista poissi, Koolis; H. Jürgenson — Jüts; Leida Sarap — Meri, Järv; R. Ingeland — Isa merel; Helin Leede — Eestile; Talveõhtu rannal, Jõuluõhtul, Pühade-elevus; E. Kirss — Jääpurjekas; K. Karm — Mammagoi, Suvi; L. Hannus — Kadriskäik; B. Asur — Sügisõhtu, Luuletus, Puid toomas; K. Ruut — Kooliarst, Maarohi, Suurvanem Kahro; E. Suviste — Vibupüss, Jõuluõhtu, Veste, Lurich; K. Merila — Päike (väga huvitav, kuid töötage ta veel kord põhjalikult läbi, vältides ebaloogilisi lünke); E. Raalist — Suusatamas; H. Joonuks — joon. Eduskunna hoone, Porkuni; E. Hanniotti — Noorkotkastele; A. Määrits — Jõuluõhtul (kui, siis juba täiesti populaarteaduslikke, ilma „moraalita“); V. Aansoo — Surnutepühal (hiljaks jäänud — EI

H. Jürgenson, 13 a., Tallinn N.

TUNNEB ISEENNAST

„Mets, mida nimetame veeks?“ küsib õpetaja.

„Vesi on värvitu aine, mis aga kohe mustaks muutub, kui ma oma Käed sinna sisse pistan,“ vastab Mets.

H. Jürgenson, 13 a., Tallinn N.

ÜHT ON VAJA . . .

Õpetaja: „Mets, mis sa sääal teed?“

Õpilane: „Ma teritan pliatsit.“

Õpetaja: „Jäta järele, praegu on sul vaja ainult kõrvu teritada.“

H. Oja, Võõbste N.

KOOLIS

Õpetaja: „Ütle, Peeter, miks sajab praegu väljas lund?“

Peeter: „Et me Kustiga saaksime pääle tundide lumesõda pidada.“

KOGEMATA ÕIGE

Õpetaja: „Ütle, Arno, mulle kolm sõna, mida õpilased tarvitavad kõige rohkem?“

Arno: „Ma ei tea.“

Õpetaja: „Väga õige.“

JÄRGMINE „ÕPILASLEHT“

ILMUB 11. JAAN.

millega on kaasas huvitav

„ÕPILASLEHE“ SÕBRA

TASKUKALENDER

A. Koplivee, 15 a., Paldiski N.

JÕULUVANA RIKKUS

Ats: „Ema, kas jõuluvana on ka rikas vana?“

Ema: „Oi, oi, poju, väga rikas.“

Ats: „Aga kas sa tead ka seda, emake, miks siis jõuluvana ajab igal jõuluõhtul meile tulles isa vanad riided pahupidi selga ja igivana kaabu pähe? Ta võiks ju osta omale uhked riided, kui ta on nii väga rikas?“

KOOLIDELE AUHINDU

Jätkates möödunud aastate traditsiooni on „Õpilaslend“ varunud ka tänava koolidele preemiaid, et seega osutada väikest tänu koolidele, kus on kõige enam „Õpilaslend“ innukaid sõpru — tellijaid.

SUURPREEMIAID on tänava KAKS

1. VÄIKE TRÜKIKODA (ARSA)

2. LINNUSE MUDEL

3.—10. RAAMATUID

Preemiaid jagame 10 koolile, kust suhteliselt õpilasarvule, on kõige enam „Õpilaslend“ tellimisi.

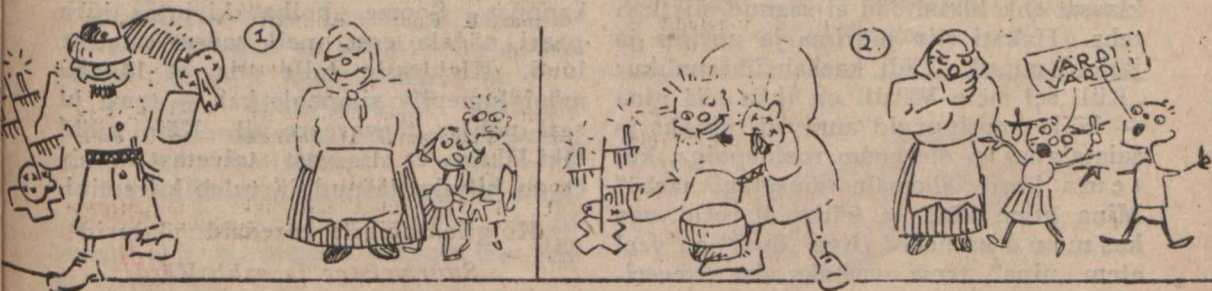
Allpool avaldame tabeli, mis näitab 10 parima kooli tellimiste seisu summaliselt, kuna talitusel praegu puuduvad andmed õpilaste arvu kohta.

1. Kaagvere Algkool	104.—
2. Tallinna L. 2. Algkool	50.—
3. Laiuse Algkool	46.—
4. Võõbste Algkool	43.40
5. Tallinna L. 8. Algkool	42.—
6. Nuia Algkool	40.50
7. Helme Algkool	40.—
8. Püssi Algkool	38.—
9. Vastse-Kuuste Algkool	38.—
10. Tartu Linna 4. Algkool	37.40
11. Tallinna Linna 1. Algkool	36.—

Koolide võistlusest osavõtu ja viimaste tellimiste ärasaatmise tähtpäevaks on 1. veebruar 1939.

VÄRDI — JÕULUMEHE SALADUS

E. Illaru

MALEPALAVIK JA JÕULUD

Meie kool on nüüd nagu päris turnee ehk malevõistlus, see on vist malepalavik ehk malaaria. Ära Sa, onuke, imesta kedagi, meie lööme nüüd ka vahel malelahinguid, nii et mõni liikleb pärast lilla silma ehk objektiiviga ringi ja leinab oma hõrendatud parukat ehk päakatet. Aga ega see kedagi ei kohuta, varsti tehakse jälle saahi ja india avastamist, või kuida see nüüd oligi täpselt. See on kõik muidugi sellepärast, et meie Keres sääl Hollandis andis Vinnele ja teistele niisugust leili, et nad kardavad nüüd vist sauna veel hullemini kui — mina. (Mina kardan nimelt sellepärast, et isa arvates on mul raudne tervis. Ja see võib ju kuuma käes vedelaks minna või veega kokku puutudes ära roostetada.) Meil on vihik ja raamatukaaned maleruute täis joonistatud, nii et mäng võib käia iga tunni ajal. Ainult nende pulgendite ehk malenditega on igavene rist lõika kas või kaalikast või kartulist välja. Mina tootsin need endale küll üsna kergesti. Tead, meil oli klassis nihuke kena ja pikk kaardikepp ja noh, ühel päeval seda enam ei olnud. Minul oli aga terve malepartii — pooled kastisin tindipotti, et neid mustadeks teha, ja siis oli tint kah otsas. Noh, „mate“ klassat ehk klassitööd ei saanud siis kah teha. Hakati siis juurima ja uurima ja jällegi mina! Tädi kaebab ühtepuhku: „Küll sel meie Värdil on ikka hää nina — kõik moosipurgid auravad tühjaks ja saiataignas ei ole enam rosinapoiga, kui tema kord lähemalt nuusatagi saab!“ Mina ütlen küll, et kärbsed, rotid, aga kes mind ka usub! Aga „õpal“ on veel etem „nina“, tema avastaks vist Ameerika-

kagi, kui Napoljon poleks seda juba Moskvas käes avastanud. Pidin muidugi „kinni sidima“ ja igasugust inkviitsiooni ehk karistust kandma — sääl toal kaks seina kokku puutuvad.

Onuke, tead, närvid võtab läbi see male, niiviisi võib soki saada. Kõik kuningad ja keisrid on nüüd segi: Pärsiat valitsevad vaheldumisi sahh ja matt ja Alaska asemel tuleb ikka Aljohhin. Aga ükspäe tuli Kusti saladusliku ehk öudse näoga minu juurde. Keres tulevat koju! Lehes olnud, kohe valge musta pääl — rongiga! Otsustasime minna jaama arvatava rongi ajaks — tervistama ja autukilugramme norima (sest ega meile ühest grammist ei aita). Ostsime selleks kolm uut vihikut 16 lehega — mitte nii nagu minul harilikult, et 4 lehte. Ootasime siis jaamas — üks rong tuli, aga ei kedagi. Ootasime veel paar tundi — ikka midagi.

Aga muidu on kah koolis signinat-saginat. Varsti on jõulud käes, jõulupuu ja koolis pidu ja põlve. Ma olen nüüd ikka tõesti näitemängus — kuninga uksehoidja. Mul on punane vest, kuldne lint üle kõhu (kõhuks on padi) ja suured mustad vurrud nagu meriröövlil. Ega ma küll sääl midagi ei räägi, aga vaikimine ju kuld, nii et mina olen ikka see kõige kuldsem. Mina usun nüüd kõvasti imesid, sest usk võivat mägesid kohalt liigutada ja ega mindki vist muu ei aita. Tead ju, et atestaadid on tulemas. Viied puha, kuigi sirgeks venitatud. Täna hommikul panin kella seisma, et ega siis need jõulud ka nii ruttu tule. Aga päev muudkui venis, ei aita seegi. Aga kui ikka need esimesed vaevad möödas on, no siis on küll tore. Kui jõululaupäeval minna kuuske tooma — lumisesse laande... Aga lund ei olegi veel, ainult vesinikku tuleb ülalt krae ehk maniska vahele nagu tiiskannust. Soome „poika“ kirjutas juba paari nädala eest, neil sadas esimest lund. Kirjutasin talle siis, et lükaku mõni lumepilv siia poole kah — tema ju seal põhjas taevaveere all. Käin nüüd läki-läkiga, et siis vast talvetaat arvab, et on hiljaks jäänud ja tuleb kiiremini.

Kõigile, kõigile toredaid jõulusid!

Suurmeister ja sahh Värdi.

Kui mehed hüppaksid paremini...

HÄÄ TAGAJÄRG KÖRGUSHÜPPES ON PLUSSIKS HEITEIL-TÕUKEIL

Teame, et mehed, kelle erialaks kerjõustikus on „raskemad“ alad, on ise ka kogukad mehed. Mäletame, et kuulitõukehiiglane Jack Torrance kaalus kaugelt üle 100 kilo. Kuid heitjad-tõukajad peavad neil väga tugevaid pingutusi tegema.

Eestlasest Soome hiiglane Kalevi Kotkas on näidanud haruldasi tulemusi nii hüpetes kui ka heidetes. Mõlemas kuulub ta Euroopa paremate hulka. Et ta aga Pariisis ei tulnud Euroopameistriks, selles on süüdi asjaolu, et kõrgushüpe ja kettaheide toimusid samal ajal, ja Kotkas ei saanud kummaski oma paremaid võimeid välja panna. Muide Kotkas omab kettas Soome rekordi üle 51 m ja kõrgushüppes koguni Eurooparekordi 2.04-ga! Ses suhtes on ta kõigist teistest heitjatest kaugelt ees, kuigi need pole spetsiaalselt harjutanud hüppeid. Teame aga, et teisedki heitjad pole hüpetes „kehvad mehed“. Nii meie odameister Sule on ületanud korduvalt kõrguse 1.80 ja Issak on ka võimeline selleks. Kuulitõuke vanameister Viiding on saavutanud 1.75 ja isegi esivõistlustel tulnud kõrgushüppes teisele kohale (1933. a. Narvas). Kreek pole siiski rohkem hüpanud kui 165... ja asjatundjad arvavad, et kui Kreek suudaks kõrguses ületada vähemalt 1.80, siis kuulgi praeguse tehnika juures ei jääks peatuma siia poole 17 meetri...

Matti Järvinen, kauaaegne maailmarekordimees odas, on samuti kõrgust hüpanud 1.80 m ja kaugust üle 7 m.

Berliini olümpiavõitjal sakslasel Stöck'il polnud tema häävormipäevadel raske 1.90 m ületamine.

James Bausch, kümnevõistluse olümpiavõitja Los-Angelesis, tõukas kuuli peagu 15½ m, hüppas kõrgust üle 1.80 ja teivast üle 4 m.

Omaaegne maailmarekordi omanik kümnevõistluses, sakslane Sievert, saavutas hiilgeaegadel kõrgushüppes 1.88, kauguses 7.48, kuulis 15.89, kettas 49 m.

Võite küsida: miks peavad heitjad-tõukajad olema nii hääd hüppajad, — Sellepärast, et nad suudaksid tõukelheitel sooritada sirutused hästi kiiresti ja suunata lendu kõrgele.

Enel.

Kadumaläinud olümpiavõit

Aastal 1900, II olümpiaadil, milline toimus Pariisis, tekkis ootamatult huvitav ja keeruline olukord kaugushüppes. Eelvõistlustel hüppas ameeriklane Prinsteini 7.17,5 m ja pääses parimana lõppvõistlusele. Lõppvõistlus leidis aset järgmisel päeval — pühapäeval. Kuid kõikide üllatuseks polnud lõppvõistluseks kohal Prinsteini — ja ta jäigi ilmutamata.

Milles siis asi seisis?

Ameeriklane kuulus usulahku, mis õige rangelt nõudis oma liikmeilt pühapäeva pühitsemist. Ja seepärast pidi vaga mees sel päeval viibima kirikus, selle asemel, et võistelda olümpiavõitja au pärast.

Võistluskohtunikud olid täbaras olukorras — nad ei teadnud, mida pääle hakata võistlejaga, kes ei ilmu lõppvõistlusele, kuid kelle eelvõistluse tagajärg oli ometi teistest parem.

Õnneks Prinsteini kaasmaalane Kraenzlein, kes oli juba võitnud 100 m jooksu ja 110 m tõkkejooksu, ületas Prinsteini tagajärje poole sentimeetriga ja saavutas kuldmedali!

Nüüd aga kohtunikud arvestasid Prinsteini hääd saavutust ja asetaskid ta teiseks — hõbemedali omanikuks. Praegu kehtivate määruste järele poleks see aga võimalik.

Neli aastat hiljem, järgmistel olümpiamängudel oli Prinstein eelvõistlustel jälle ülekaalukas võitja, ja et lõppvõistlus seekord ei juhtunud pühapäevale, siis polnud mees seekord takistatud lõppvõistlustele tulemast — ja võitmast.

(Leichtathlet)

ARVUSTUS

Algus lk. 18

Jaku teab küll, et kogu tekkinud salapärasus ei või enne haihtuda, kui on ka midagi erilist, rõõmustavat sündinud, kuid mis on tõeliselt tulemas, selle jälile ei suuda ta jõuda.

Alles järgnev suursündmus jõuluõhtul, isiklik kaasaelamine nähtavale jõulurõõmule — jõulupuule ja kingitusile — suudavad Jaku taipama panna, mis oli kogu selle kummalise ülla tunde põhjuseks.

Suurepäraselt on Edgar Leis kirjutanud eelmaintud jõulujutu. Sõnadest hoovab hingelist soojust lugejaisse, kui autor jutustab Jaku salapärasest ootamisajast. Kogu ainek areneb esialgu teatud pingel all, mis aga pala lõpul laheneb. Arvan, et E. L. on kirjutades vist ise mõttes vaimusilmi ette lasknud kerkida elamused Jaku jõulurõõmust, seepärast on ta suutnud seda jõuluvaimustust ka lugejaisse tervikult üle anda. E. Leis'i „Jaku jõulurõõm“ oleks kindlasti väärtinud paremat kohta möödunud loominguvõistlusel, kuid pineva konkurentsi tõttu jäi ta kahjuks siiski kohata.

K. Tullus, Tallinn

36. RISTSÕNA (5 punkti)

1	2	3	4	5	6
7	8	9			10
		10a		11	
12				13	
14			15		
16			17		
		18			
	19	20		21	
22					

Paremale: 1. Jüri Parijõe teos. 7. Naatriumi keemiline märk. 9. Usin, virk. 10. Kaasõna. 10a. „On“ inglise keeles. 11. Kellel. 12. Arstirohuks tarvitav taim. 13. „Aam“ käändes. 14. Arv. 15. Tööstuslinn Saksas. 16. Kolm kõrvuti-seisvat tähte tähestikus. 17. Teie. 18. Aastaaeg. 20. Kaksikkonsonant. 22. Saared Bengali lahes.

Alla: 1. Järv Aafrikas. 2. Noot. 3. Lutsu teos. 4. Maapinna liik. 5. Kaksikvokaal. 6. Linn Venes. 8. Üksik, ainus. 10. Koht, kus hiljuti peeti maleturniiri. 11. Puu. 13. Äriline lühend. 15. Vahekohtunik jalgpallimängudel. 17. Puu. 19. Kaksikkonsonant. 21. Kaksikkonsonant.

37. MAAGILISED KASTID (3 punkti)

1	2	3	4				
2							
3		5	6	7	8		
4		6					
		7		9	10	11	12
		8		10			
				11			
				12			

a, a, a, a, a, a, a, a, g, h, h, h, i, i, i, i, i, i, i, k, k, l, l, l, l, o, o, o, o, n, n, r, r, s, s, t, t, t, u, u

Antud tähed asetada ruutudesse nii, et saame numbriga märgitud põik- ja püstridades ühised sõnad.

1. Eesti kirjanik, 2. U. S. A. osariik, 3. Loom, 4. Hobustekasvandus ja -aretus Eestis, 5. Riik Aasias, 6. Päälinn Euroopas, 7. A. Saal'i teos, 8. Eesti insener, 9. Asub maal, 10. Ese sepi-kojast, 11. On toal, 12. Hoolas, virk.

J. Veermäe

38. SILPMÕISTATUS (3 punkti)

Kui te antud silpidest moodustate õigesti tähendusile vastavad sõnad, annavad leitud sõnade esitähed ülalt alla lugedes Eesti ajalehe nime.

1. Bu — ra — se — um — ba
Raba Põltsamaa jõe ääres.
2. Si — pun — uu — ka — ki
Linn Soomes.
3. Ga — re — sür — ve
Mägi Eestis.
4. Tu — järv — mis — er
Järv Pärnumaal.
5. Si — en — asm — tu
Vaimustus.
6. Naa — a — s — di — vi — kan
Poolsaar Euroopas.
7. Ku — tah — na
Neem Hiiumaal.
8. Ger — sed — in — la
Eesti hõimlased.

Endel Järvelaid, Tallinn

39. VÕTMEMÕISTATUS (3 punkti)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50

1—16. A. Gailit'i teos. 17—27. Soome kirjanik. 28—35. Eesti teadlane. 36—42. Jõgi Bulgaarias. 43—50. Inglise riigimees 16. saj.

- I. 40 38 10 31 7 48 44 — 5 19 30 37 42 11
— 47 10 17 49 41
 - II. 1 14 30 13 51 2 3 52 27 6 — 32 21 15
29 33 — 46 48 25 24 9 45 40 13 14 36 39 5
 - III. 43 8 35 43 16 12 22 34 1 18 — 23 34
50 26 53 20 — 28 10 4 18.
- I. Spordiõpetaja — lennukikuur — Inglise kirjanik, kelle romaan „Maailmade sõda“ raadios ette loetuna tekitas hiigelkõmu.
 - II. O. Luts'u teos — Linn Poolas — Madalmae Persia lahe ääres.
 - III. Linn USA-s, Ohio osariigis — Kodulind — Jõgi Soomes.

TÄNASED AUHINNAD:

1. A. Taar — Mari-Ann
2. F. Cooper — Nahksuka jutud
3. Poolaastak. „Õpilaslehte“
4. S. Hedin — Polaarsõidud
5. E. Leino — Musti
6. Jõuluõhtu
7. Helbeke

Lahendid saata 3. jaan. 1939

„ÕPILASLEHES“ NR. 7 ILMUNUD MÕISTATUSTE LAHENDID

RISTARVUD NR. 23

$$\begin{aligned}
 70 &: 2 + 10 \times 3 = 135 \\
 15 + 7 &: 2 + 5 = 16 \\
 45 \times 2 - 6 &: 4 = 21 \\
 5 + 5 + 3 - 9 &= 21 \\
 135 + 16 + 21 + 21 &= 193
 \end{aligned}$$

KUI VANA NR. 24. 73 päeva.

MITU KOMPVEKKI NR. 25. 4 ja 5.

MILLINE ELUKUTSE NR. 26. Rätsep.

ÕIGESTI LAHENDASID:

B. Asur (8), K. Tullus (8), H. Joonuks (9), E. Lepik (8), P. Maiste (13:11), U. Sõsar (3:11), K. Kibuviits (9), V. Skomorovski (10), A. Paide (10), U. Pidari (4:11), H. Kulmre (8:8), S. Tui (4:8).

NEIL VEDAS NR. 7

P. Maiste — aastakäik „Õpilaslehte“.
H. Joonuks — Kalendritegija kimbus.
K. Tullus — Raamat tahtekasvatusesest.

„ÕPILASLEHES“ NR. 8 ILMUNUD MÕISTATUSTE LAHENDID

RISTSÕNA NR. 27

Paremale: 1. Kirves ja kuu, 9. Alver, 10. Ahnus, 11. Raa, 13. Klii, 15. Ina, 16. Asi, 17. Kiri, 19. EN, 20. Luu, 21. Maa, 24. Ardi, 26. All, 28. Soo, 30. Ao, 31. Kroo, 32. Rott, 34. Uu, 35. Pp, 36. Kuluta, 37. Angerjas.

Alla: 1. Kaukasus, 2. Ilves, 3. Veri, 4. Era, 5. ja 6. Ahi, 8. Ustav Ülo, 7. Uudne, 12. Abi, 14. Iil, 17. Kurat, 18. Ia, 22. Aar, 23. Korp, 25. Do, 27. Loots, 29. Oo, 33. Tan, 34. Uur, 35. Pi.

KASTMÕISTATUS NR. 28

1. Rahu — udar, 2. Kann — Nana, 3. Türi — Isar, 4. Arno — Oslo, 5. Jaan — nisu. UNION.

TUNNE EESTIT NR. 29

1. Hargla, 2. Aarpere, 3. Avijõgi, 4. Sangaste, 5. Lavassaare, 6. Aakre, 7. Vilsandi, 8. Ahja. HAASLAVA.

ÕIGESTI LAHENDASID:

V. Neemoja (8), K. Tullus (10), Valdeko Arold (10), E. Kala (10), H. Joonuks (10), E. Suviste (10), H. Hiienurm (2:10), E. Lepik (8), L. Hannes (8), J. Haberland (10), H. Haberland (10), V. Metsoja (2:10), H. Verev (8), E. Aavekukk (10), E. Tulving (8), K. Solon (10), K. Pender (10), O. Õunap (10), H. Hallik (2:10).

AUHINNAD LANGESID:

1. K. Tullus — Meie rebane
2. H. Hallik — Nukitsamees
3. E. Lepik — Pilvehiiglane

gu eespoolõpetatud tähekesed üksikult — nii võivad nad ka hulgakesi suurt rõõmu valmistada.

Kui nüüd jõululaupäeval, mil algab kibe jõulupuude ilustamine, salaja omad ehteasjad peidurkast välja kraamime ja nende abil oma jõulukuusest alles õige rõõmu valmistame nooremaile vendadele-õdedele, siis tunneme ka oma jõulurõõmu hoopis täielikumalt. Oieme saanud olla hääd teistele!

MEIE OMA JÕULUPUU Algus lk. 16 ja 18

gitusi vajamata, kuidas valmistame värvilistest paberitest kirju sõrmus-keti. (6) Veerand-ringikujulisest paberist keerame kokku torbiku, kinnitame küljelt liimi või paari nööpnõelaga ja riputame maiustustega täidetuna kuuseoksale. Võime ta küljele veel kirjutada väikevenna nime, kui soovime teha kinki. (7) Ilusaid lumehelbeid kujutavad puuvillatükid valgel niidil hõljumasa. (8) Rippuvad jääpurikad puuvillast või ka kitsad värvilised paberiribad. (9) Spiraaliks lõigatud ring hõljub ülesse-alla kuuse vähemal puudutamisel, kui ta on riputatud ülesse keskpunkti. (10) Na-

ESTI.
PÄRIVUURMAAMATUKOON
AR

Toimetuse ja talituse: Tartus, Võidu 10. Õ/k. „Koolivara“, telef. 8-29. Tallinna abitalitus: „Kooli-Kooperatiiv“ S.-Karja 19, telef. 456-32. Posti jooksev arve nr. 2188. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevtoimetaja ja talitusjuht: E. Tõnismäe. Väljaandja: Tartumaa Õpetajate Liit. „Õpilaste“ ilmub üks kord nädalas (25 n-rit õppeaasta jooksul). Tellimishind postiga: aastakäik (25 nr.) — kr. 2.00; (15 nr.) — kr. 1.40; (10 nr.) — kr. 1.00; (5 nr.) — kr. 0.50. Kukuluse hind: lehe ees 15 s. mm, mujal 7 s. mm. Trükikoda J. Mällo, Rütli 4, Tartus, 1938.